

פה טמון הזבל

כ-80 אחוז מהפסולת בישראל מועברת לאתרי הטמנה, שם היא פולטת גזי חממה, מזהמת את הקרקע ואת מי התהום, תופסת שטחי קרקע נרחבים, פוגעת בנוף ויוצרת מפגעי ריח. תכנית חדשה אמורה להקטין את ממדי הבעיה

רחלי ווקס | זווית | פורסם 19/06/18 17:02

צילום: Dalibor Danilovic, shutterstock

ברגע שזרקנו משהו לפח הזבל הירוק ליד הבית והוא נכנס לתוך שרשרת הטיפול באשפה, גורלו נחרץ. מהפח הוא יועבר לאתר הטמנה: מקום שבו הוא יתווסף לערימת פסולת ענקית, שבהמשך תכוסה באדמה. פסולת אורגנית שהוטמנה לא הופכת לדשן. בחומרים מתמחזרים שמגיעים למטמנה, כמו פלסטיק או נייר, לא ייעשה לעולם שימוש חוזר. הפסולת במטמנה לא תהפוך לאנרגיה, ולא תעזור לאף אחד בשום דבר, אף פעם, היא רק תוסיף כמה מילימטרים לגובהה של הר זבל מזהם שצחנתו תמשיך להינשא למרחוק.

כיום, כ-80 אחוז מהפסולת בישראל מוטמנת וגורמת לזיהום אוויר, פולטת גזי חממה, מזהמת את הקרקע ואת מי התהום, תופסת שטחי קרקע נרחבים יחסית, וכמובן גם פוגעת בנוף ויוצרת מפגע ריח. אך לאחרונה אושרה תכנית חדשה שנועדה לשנות את המצב ולהקטין בצורה משמעותית את אחוז הפסולת שמוטמנת, כשהיעד הוא הטמנה של 26 אחוז בלבד מהפסולת עד 2030.

בתחילת החודש אושרה [תכנית אסטרטגית של המשרד להגנת הסביבה](#) לטיפול בפסולת בעלות כוללת של כ-4 מיליארד שקלים. התכנית אושרה על ידי הקרן לשמירת הניקיון במשרד להגנת הסביבה – גוף שמרכז אמצעים כספיים לשמירה על איכות הסביבה וניקיונה.

החודש אושרה תכנית אסטרטגית לטיפול בפסולת בעלות של כ-4 מיליארד שקל | צילום: cgdeaw, shutterstock

1,500 טון פסולת ביום

2.8 מיליארד שקל ישמשו להקמת שלושה מתקנים להשבת אנרגיה: הפיכת פסולת לחשמל או לאנרגיית חום, כשכל מתקן צפוי לטפל ב-1,000-1,500 טון פסולת ביום. סכום של 400 מיליון שקל ישמש להקמת ארבעה מתקנים לטיפול בפסולת אורגנית, כשכל אחד מהם צפוי לטפל ב-600 טון פסולת ביום. סכום נוסף של 400 מיליון שקל ישמש לתמיכה בטיפול בפסולת ברשויות מקומיות, תהליך שכבר החל. סכום של 240 מיליון שקל מתקציב התכנית יוקצה להקמת שישה מתקני מיון פסולת, שבהם ימוינו מתוך הפסולת המרכיבים שניתנים למיחזור (כמו זכוכית או פלסטיק), מתאימים לייצור קומפוסט (כמו פסולת מזון) ומתאימים להשבת אנרגיה (פסולת מסוגים רבים, מפסולת ביתית ועד לפסולת תעשייתית מסוכנת מסוגים מסוימים), כשכל אחד צפוי לטפל ב-1,500 טון פסולת ביום. לבסוף, 150 מיליון שקל ישמשו לתמיכה כספית בתפקוד מתקני המיון, הן הקיימים והן החדשים שיוקמו.

אם יעדי התכנית ימומשו, בשנת 2030 כ-51 אחוז מהפסולת בישראל תמוחזר, כ-23 אחוז מהפסולת תושב לאנרגיה וכ-26 אחוז תוטמן.

בשנת 2016 נאספה בישראל כמות כוללת של [כ-5.3 מיליון טון אשפה](#). כל אדם בישראל מייצר בכל יום כ-1.7 קילוגרמים של פסולת בממוצע. עד 2030, כמות הפסולת השנתית שתיוצר בישראל צפויה לעלות לכ-6.2 מיליון טון. אחוז הפסולת שנשלחת למיחזור בישראל עלה קלות בשנים האחרונות, מ-18 אחוז ב-2013 ל-21 אחוז ב-2016. עם זאת, שיעור הפסולת שמוטמנת בישראל, שעומד כאמור על כ-80 אחוז, הוא מהגבוהים ביותר במדינות ה-OECD.

יש המון תהליכים חוקיים שצריך להשלים כדי להקים מפעלים לטיפול בפסולת | צילום: vchal, shutterstock

השבת אנרגיה

השבת אנרגיה היא תחום שהולך ומתפתח בעולם, ובאירופה לבדה קיימים מעל 400 מתקנים שבהם מתבצע התהליך. עם זאת, טכנולוגיה זו כמעט ולא קיימת בישראל, מלבד [במפעל ה-RDF \(דלק מופק מפסולת – Refuse-Derived Fuel\)](#) שבאתר חירייה, שבו מיוצר דלק חלופי מפסולת עבור מפעל המלט "נשר" שברמלה.

השבת אנרגיה מצמצמת את כמות הפסולת שמועברת להטמנה וכך מצמצמת גם את השפעתה השלילית. כמו כן, שימוש בדלק שמיוצר מהפסולת מחליף את השימוש בדלקי מאובנים מזהמים. מעבר לכך, כיום רבים מאתרי ההטמנה נמצאים בדרום הארץ, ולכן משאיות האשפה עוברות מרחקים ארוכים באופן קבוע: כך, למשל, פסולת שמושלכת לפח בחיפה, מגיעה באופן אבסורדי עד למטמנת אפעה שבערבה. מתקני השבת האנרגיה, לעומת זאת, צפויים להיבנות בקרבת אזורי ייצור הפסולת ולחסוך נסיעות רבות – ואגב כך גם לחסוך כמויות גדולות של דלקי מאובנים מזהמים, שמניעים את המשאיות.

גיא סמט, סמנכ"ל שלטון מקומי במשרד להגנת הסביבה, מגדיר את אי-ניצול האנרגיה שטמונה בפסולת כבזבז. "בסופו של דבר זה נזק כלכלי למשק הלאומי", הוא אומר, "אנחנו בעצם מטמינים משאבים".

יישומה של התכנית כבר החל, באמצעות קולות קוראים שפרסם המשרד להגנת הסביבה, ומציעים ליזמים שעומדים בדרישות תמיכה כספית להקמת והפעלת מפעלי מיון האשפה ולתמיכה בתעשיות מיחזור הזכוכית והצמיגים. "הקולות הקוראים האלה מייצרים עבור התעשייה תמריץ כלכלי להפסיק לחלוטין כל הטמנה ללא מיון", אומר סמט, "אנחנו צריכים לקדם כספית את הקמת ותחזוקת המתקנים, כדי שיזמים יראו שיש עתיד בתחום. בהתחשב בכך שהיום אנחנו עומדים על שמונים אחוז הטמנה, ירידה ל-26 אחוז הטמנה תהיה פשוט להפוך את הקערה על פיה".

תקצוב לבד לא יספיק

"עצם קיום התכנית הזאת הוא הודאה של המשרד להגנת הסביבה בכך שהוא לא הגיע למטרות שהוא הציב לעצמו באמצעות המדיניות שהוא ניהל לכל אורך עשרים השנים האחרונות", אומרת פרופסור **אופירה אילון**, ראש החוג לניהול משאבי טבע וסביבה באוניברסיטת חיפה וראש תחום

סביבה במוסד שמואל נאמן למחקר מדיניות לאומית בטכניון, "עד כה, המשרד שם את המיחזור בראש סדר העדיפויות שלו, וכספים רבים מאוד הושקעו בהסברה בנושא. היו למשרד שתי מטרות: להפחית הטמנה ולהגביר מיחזור, ושתי המטרות לא הושגו".

לדברי אילון, תקצוב בלבד אינו מספיק כדי שהתכנית תמומש בהצלחה. "אני מאוד מקווה שהשינוי הזה ייצא לפועל, אבל יש הרבה מאוד תהליכים חוקיים שצריך להשלים על מנת להקים מפעלים לטיפול בפסולת", היא אומרת, "יש צורך בהיתרי בנייה ובהמשך בהיתרי הפעלה. מובן שאסור לחפף בהיבטים האלה, אבל יש דרכים רבות שבהן אפשר לסייע לרשויות בנושא". אילון מספרת שלא מעט יזמים שניסו לקדם פרויקטים לטיפול בפסולת בישראל ויתרו עקב הקשיים: "התהליכים כל כך ארוכים שהם פשוט נשברו", היא אומרת.

"אני באמת רוצה שהתכנית תצליח. אני אשמח מאוד אם ב-2030 כבר לא יצטרכו ללמד אצלנו טיפול בפסולת כי הכול כבר יטופל בצורה טובה", מסכמת אילון.